

I - Whose Dignity Is At Stake? (Oct. 14)

1 TB Nedarim 66a-b

(modified Koren/Sefaria transl.)

<p>MISHNA: They may broach dissolution for a person by raising his own honor and the honor of his children. For example, they may say to him: Had you known that tomorrow people will say about you: This is the habit [vesef] of so-and-so, that he divorces his wives due to vows, and they will say about your daughters: They are daughters of divorce, or they will ask: What did their mother see to be divorced. And if the man who vowed said: Had I known it was so, I would not have vowed, it is dissolved.</p>	<p>מתני' פותחין לאדם בכבוד עצמו ובכבוד בניו אומרים לו אילו היית יודע שלמחר אומרין עליך כך היא ווסתו של פלוני מגרש את נשיו ועל בנותיך יהו אומרין בנות גרושות הן מה ראתה אמן של אלו להתגרש ואמר אילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ה"ז מותר</p>
<p>If a man said: Marrying ugly so-and-so is <i>konam</i> for me, and she is in fact beautiful, or if, in vowing not to marry her, he called her black, and she is white, or short, and she is tall, he is permitted to her. Not because she was ugly and became beautiful, black and became white, or short and became tall, but rather, because the vow was mistaken from the outset.</p>	<p>קונם שאני נושא את פלונית כעורה והרי היא נאה שחורה והרי היא לבנה קצרה והרי היא ארוכה מותר בה לא מפני שהיא כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה אלא שהנדר טעות</p>
<p>And an incident: with regard to one who vowed against deriving benefit from the daughter of his sister, as he did not wish to marry her. And they brought her into the house of Rabbi Yishmael and he beautified her. Rabbi Yishmael said to him: My son, did you vow that you would not derive benefit from this woman? He said to him: No, and Rabbi Yishmael permitted her to him. At that time Rabbi Yishmael wept and said: The daughters of Israel are beautiful, but poverty makes them ugly. And when Rabbi Yishmael died, the daughters of Israel raised a lamentation, saying: Daughters of Israel, weep for Rabbi Yishmael. And it likewise states about Saul: "Daughters of Israel, weep over Saul, who clothed you in scarlet with other delights, who put ornaments of gold upon your apparel" (II Samuel 1:24).</p>	<p>ומעשה באחד שנדר מבת אחותו הנייה והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפּוּה אמר לו ר' ישמעאל בני מזו נדרת אמר לו לאו והתירה ר' ישמעאל באותה שעה בכה ר' ישמעאל ואמר בנות ישראל נאות הן אלא שהעניות מנוולתן וכשמת ר' ישמעאל היו בנות ישראל נושאות קינה ואומרות בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה וכן הוא אומר בשאול (שמואל ב א, כד) בנות ישראל על שאול בכינה</p>

<p>GEMARA: Was an incident cited to contradict what was just taught!? The mishna is incomplete and this is what it is teaching: Rabbi Yishmael says: Even if she was ugly and became beautiful, black and became white, short and became tall, the vow can be dissolved. An incident occurred with regard to one who vowed against having benefit from the daughter of his sister, and they brought her into Rabbi Yishmael's house and he beautified her....</p>	<p>גמ' מעשה לסתור חסורי מחסרא והכי קתני ר' ישמעאל אומר אפילו כעורה ונעשת נאה שחורה ונעשת לבנה קצרה ונעשת ארוכה מעשה באחד שנדר מבת אחותו והכניסוה לבית ר' ישמעאל וייפיה וכו'</p>
<p>It was taught: She had a false tooth [shen totevef], which disfigured her, and Rabbi Yishmael made her a gold tooth from his own money, thereby beautifying her. When Rabbi Yishmael died, a certain eulogizer began his eulogy about him like this: Daughters of Israel, weep for Rabbi Yishmael, who clothed you.</p>	<p>[66b] תנא שן תותבת היתה לה ועשה לה רבי ישמעאל שן של זהב משלו כי שכיב רבי ישמעאל פתח עליה ההוא ספדנא הכי בנות ישראל על ר' ישמעאל בכינה המלבישן וכו'</p>
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you have given Rabbi Yehuda and Rabbi Shimon your cooked food to taste, so they can see for themselves what a bad cook you are. Rabbi Yehuda tasted. He said: This is an <i>fortiori</i> inference: And what can be seen, that in order to make peace between a man and his wife, the Torah said: My name, that is written in sanctity, shall be blotted out in the waters that curse, and this is so even in a case of where it is uncertain if this will bring peace between them. I, all the more so, should waive my honor in order to bring peace to this couple. Conversely, Rabbi Shimon did not taste. He said: Let all the children of the widow die, and Shimon will not budge from his place. In other words, the husband can die and leave his wife a widow and his children orphans, and let them die too, rather than have people belittle the dignity of Torah scholars by taking such vows. And furthermore, there is another reason for my refusal: So that they should not become used to taking vows.</p>	<p>ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש ר' יהודה טעים אמר ק"ו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק ואני על אחת כמה וכמה ר"ש לא טעים אמר ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו ועוד כי היכי דלא לתרגלי למינדר</p>
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you have spat on Rabban Shimon ben Gamliel. She came to Rabban Shimon ben Gamliel and spat on his clothing. Rav Aḥa of Difti said to Ravina: But this man intended the humiliation of Rabban Shimon ben Gamliel, which is</p>	<p>ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג אתת ורקק אלבושיה א"ל רב אחא מדפתי לרבינא והא האי לזילותא קא מיכוין א"ל מירק על מני דרשב"ג זילותא רבתא היא</p>

<p>not achieved by spitting on his clothing. Ravina said to him: Spittle on the clothing of Rabban Shimon ben Gamliel is a great humiliation for him, and she has thereby fulfilled the vow.</p>	
<p>There was a certain person who said to his wife: Benefiting from me is <i>konam</i> for you until you show some beautiful [<i>yafeh</i>] part of you to Rabbi Yishmael, son of Rabbi Yosei. He said to his students: Perhaps her head is beautiful? They said to him: It is round [<i>segalga</i>]. Perhaps her hair is beautiful? They replied: Her hair resembles stalks of flax. Perhaps her eyes are beautiful? They are narrow [<i>terutof</i>]. Perhaps her ears are beautiful? They are double in size. Perhaps her nose is beautiful? It is stubby. Perhaps her lips are beautiful? They are thick. Perhaps her neck is beautiful? It is low and short. Perhaps her stomach is beautiful? It is swollen. Perhaps her legs are beautiful? They are as wide as a goose's. Perhaps her name is beautiful? Her name is Likhluhit. He said to them: It is fitting [<i>yafeh</i>] that she is called by the name Likhluhit, as she is dirty [<i>melukhlekhef</i>] with blemishes, and he permitted her to benefit from her husband, because she did have one beautiful feature, her fitting name.</p>	<p>ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי אמר להם שמא ראשה נאה אמרו לו סגלגל שמא שיערה נאה דומה לאניצי פשתן שמא עיניה נאות טרוטות הן שמא אזניה נאות כפולות הן שמא חוטמה נאה בלום הוא שמא שפתותיה נאות עבות הן שמא צוארה נאה שקוט הוא שמא כריסה נאה צבה הוא שמא רגליה נאות רחבות כשל אוזא שמא שמה נאה לכלוכית שמה אמר להן יפה קורין אותה לכלוכית שהיא מלוכלכת במומין ושרייה</p>
<p>There was a certain Babylonian who went up to Eretz Yisrael and married a woman there. He said to her: Cook two lentils, i.e., some lentils, for me. She cooked exactly two lentils for him. He grew angry with her. On the following day, he said to her: Cook a <i>se'a</i> [<i>geriva</i>] for me. She cooked an actual <i>se'a</i> for him. He said to her: Go and bring me two <i>butzinei</i>, intending small gourds, as <i>butzinei</i> are small gourds in the Aramaic dialect spoken in Babylonia. She went and brought him two lamps [<i>sheraggei</i>], called <i>butzinei</i> in the Aramaic dialect spoken in Eretz Yisrael. He said to her: Go and break them on the head of the <i>bava</i>. Bava ben Buta was sitting as a judge at the gate. She went and broke them on his head. He said to her: What is this you have done? She said to him: This is what my husband commanded me. He said: You fulfilled your husband's desire, may the Omnipresent</p>	<p>ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל נסיב איתתא אמר לה בשילי לי תרי טלפי בשילה ליה תרי טלפי רתח עלה למחר אמר לה בשילי לי גריוא בשילה ליה גריוא אמר לה זילי אייתי לי תרי בוציני אזלת ואייתי ליה תרי שרגי אמר לה זילי תברי יתהון על רישא דבבא הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא אזלת ותברת יתהון על רישיה אמר לה מה הדין דעבדת אמרה ליה כך ציוני בעלי אמר את עשית רצון בעליך המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא</p>

bring forth from you two sons, corresponding to the two candles, like Bava ben Buta.

2 Yerushalmi Sotah 1:4

(MG Transl.)

Rabbi Zavdiah the son-in-law of Rabbi Levi used to tell this story:
Rabbi Meir would go to expound in the synagogue of Hamat every Friday night, and there was a woman there who would go and hear his voice.
Once, he expounded for a long time. She went to go back home and she found the candle had gone out. Her husband said, "Where were you?" She said to him, "I was listening to the voice of the exposition."
He said to her, Thus and such (?), that this woman cannot enter this house until she goes and spits in the face of the preacher.
Rabbi Meir saw through divine inspiration and made himself as if his eye was bothering him. He said, "Any woman who knows how to whisper for an I should come and do so." Her neighbors said to her, "Hey, you want to go into your house. Act as if you are whispering and spit inside his eye."
She came to him. He said to her, "are you a wise woman who can whisper over the eye?" From her fear of him, she said, "No." He said to her, "But if someone spits in it seven times it's good for it."
When she had spit, he said to her, "Go tell your husband, 'you said once [to spit] on him, and she did it seven times."
His students said to him, "Rabbi, this is how to disgrace the Torah. If you had told us, we would have brought him and whipped him on his bench and changed his mind, and he would have reconciled with his wife."
He said to them: "Should the honor of Meir not be like the honor of his Maker? Just as the holy name, which is written in sanctity, God said it should be erased by water in order to make peace between a man and his wife - the honor of Meir all the more so!"

רבי זבדיה חתניה דרבי לוי הוה משתעי
הדין עובדא
ר' מאיר הוה יליף דריש בכנישתא
דחמתא כל לילי שובא והוה תמה חדא
איתתא יליפה שמעה קלי'.
חד זמן עני דריש אזלת בעית מיעול
לבייתה ואשכח בוצינא מיטפי אמר לה
בעלה הן הויית'. אמרה ליה מישמעא
קליה דדרושא.
אמר לה מכך וכך דלית ההיא איתתא
עללה להכא לבייתה עד זמן דהיא אזלה
ורקקה גו אפוי דדרושא.
צפה ר"מ ברוח הקודש ועבד גרמיה חשש
בעייניה. אמר כל איתתא דידיעה מילחוש
לעיניה תיתי תילחוש. אמרין לה מגירתא
הא ענייתך תיעלין לבייתך עבדי גרמיך
לחשה ליה ואת רקקה גו עייניה.
אתת לגביה אמר לה חכמה את מילחוש
לעינא. מאימתיה עליה אמרה ליה לא.
אמר לה ורוקקין בגויה שבע זימנין והוא
טב ליה.
מן דרקקת אמר לה אזלין אמרין לבעליך
חד זמן אמרת ליה והיא רקקה שבעה
זימנין.
אמרו לו תלמידיו רבי כך מבזין את
התורה. אילו אמרת לן לא הוינן מייתי ליה
ומלקין ליה ספסליה ומרציין ומרצייה ליה
לאיתתיה.
אמר לון ולא יהא כבוד מאיר ככבוד קונו.
ומה אם שם הקודש שנכתב בקדושה
אמר הכתוב שיימחה על המים בשביל
להטיל שלום בין איש לאשתו. וכבוד מאיר
לא כל שכן:

3 Yevamot 63a

When **Rav was taking leave of** (his uncle and teacher) **Rabbi Ḥiyya**, (upon his return from Eretz Yisrael to Babylonia) he said to him: May the Merciful One save you from something that is worse than death. But is there

רב הוה מיפטר מרבי חייא
אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה
ממותא
ומי איכא מידי דקשה ממותא

<p>anything that is worse than death? He went, examined the sources, and found: "And I find more bitter than death the woman, etc." (Eccles. 7:26)</p> <p>Rav's wife would constantly aggravate him. When he would say to her: Prepare me lentils, she would prepare him peas; if he asked her for peas, she would prepare him lentils.</p> <p>When Ḥiyya, his son, grew up, he would reverse the requests Rav asked him to convey to her, so that Rav would get what he wanted. Rav said to his son Ḥiyya: Your mother has improved now that you convey my requests. He said to Rav: It is I who reverse your request to her. Rav said to him: This is an example of the well-known adage that people say: He who comes from you shall teach you wisdom; You, (however,) should not do so, as it is stated: "They have taught their tongue to speak lies, they weary themselves to commit iniquity, etc." (Jeremiah 9:4).</p> <p>Rabbi Ḥiyya's wife would constantly aggravate him. Nevertheless, when he would find something she would appreciate, he would wrap it in his shawl and bring it to her. Rav said to him: Doesn't she constantly aggravate you? Rabbi Ḥiyya said to him: It is enough for us that they raise our children and save us from sin.</p> <p>Rav Yehuda was teaching Torah to Rav Yitzḥak, his son, and they encountered the verse: "And I find more bitter than death the woman" (Ecclesiastes 7:26). [R. Yitzḥak] said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother." Didn't Rav Yehuda teach Rav Yitzḥak, his son, the following baraita: A man finds peace of mind only with his first wife, as it is stated: "Let your fountain be blessed, and have joy from the wife of your youth" (Proverbs 5:18), and his son said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother."?</p> <p>She was aggressive and forceful, but she was easily appeased</p>	<p>נפק דק ואשכח (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'</p> <p>רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי</p> <p>כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי שנאמר (ירמיהו ט, ד) למדו לשונם דבר שקר העוה וגו'</p> <p>רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דיינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא</p> <p>מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר (משלי ה, יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורייך וא"ל כגון מאן כגון אמך</p> <p>מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה</p>
---	--

4 **'Rivkah Lubitch, "מר ממות"**

(בתוך מדרשי נשים, עמ' 156 הוצאת ידיעות אחרונות (עורכות: תמר ביאלה ונחמה וינגרטן מינץ)
(MG loose translation)

<p>1 Rav's wife would serve him peas When he would request lentils And lentils when he would request peas And regarding matters like this they said: "And I find a woman more bitter than death." Why so extreme? - Was it not because sometimes Rav would say to her That he would come home early from the study hall</p>	<p>1 אשתו של רב היתה מגישה לו חימצי כשהיה מבקש טלופחי, וטלופחי כשהיה מבקש חימצי, ועל דברים כגון אלה אמרו: "ומוצא אני מר ממות את האשה".</p> <p>5 וכל כך למה? – לא משום שפעמים היה אומר לה רב שיקדים לבוא מבית המדרש מבעוד יום</p>
---	--

And he would come home after nightfall	והיה בא אחרי צאת הכוכבים,	
10 And his wife would sit forlorn and wait for him	והיתה יושבת אשתו בעליבותה ומצפה לו,	10
Until her wrath and anger would be riled up against him	עד שהיה מתעורר עליו רוגזה וכעסה.	
And sometimes he would tell her he would be home late	ופעמים שהיה אומר לה שיאחר לבוא מבית המדרש	
And he would come before his time	והיה מקדים ובא לפני זמנו,	
And his wife would rush to and fro to prepare his meal	והיתה אשתו מתרוצצת אנה ואנה להתקין לו סעודתו.	
15 - and Not because sometimes he would hint to her	– ולא משום שפעמים היה רומז לה	15
That they would eat together (along)	שיקבעו סעודתם יחדיו	
And he would come from the study hall with many disciples	והיה בא מבית המדרש עם תלמידים לרוב,	
And they would sit and enjoy	והיו יושבים להם ואוכלים ונהנים,	
And this one would labor to serve them all	וזו עמלה להגיש לכולם,	
And they would move their mouths with wise and sharp words and in the end bless God	והם מנעימים פיהם בדברי חכמה וחיידוד ולבסוף מברכים את ה'.	20
And sometimes he would say that he would bring guests to the meal	ופעמים היה אומר לה שיביא אורחים לסעודה	
And she would stand and cook and prepare a nice feast	והיתה עומדת ומבשלת ומתקנה סעודה יפה,	
And in the end he would come by himself	ולבסוף היה בא בגפו.	
- rather because when Rave knew that his wife had cooked peace	– אלא משום שכשידע רב שבישלה אשתו חימצי	
He would ask for lentils	היה מבקש טלופחי,	25
And he would ask for peas	והיה מבקש חימצי	
When he knew she cooked lentils	כשידע שבישלה טלופחי.	
And this one would be quiet and not say anything to him	וזו שתקה ולא אמרה לו דבר,	
She just gave him what was ready in the pot.	רק שהגישה לו את מה שהיה מתוקן בסיר.	
And the poor woman did not know	ולא היתה יודעת האשה האומללה	30
Why or whatfor her husband did this to her	על מה ולמה עושה לה כך בעלה,	
Wasnt he her whole world and her whole work	הלוא הוא כל עולמה וכל עמלה.	
Therefore she was bitter and embittering all the time	לפיכך היתה מרה ומרירה כל הימים	
And she almost asked to die	וכמעט שביקשה למות.	
And regarding these her friends said to her	ועל כגון אלה אמרו לה חברותיה:	35
“And I find a woman more bitter than death.”	“ומוצא אני מר ממות את האשה”.	

II - Satan's Many Disguises; Can You Recognize Your Wife?

III - Hunger Over Shame?

IV - How Can The Law Protect Spousal Dignity?

II - Alienated Spouses and Unexpected Disguises

1. Kiddushin 80a-81b

(modified Koren/Sefaria transl.)

<p>Rabbi Akiva would likewise ridicule transgressors. One day, Satan appeared to him as a woman at the top of a palm tree. Rabbi Akiva grabbed hold of the palm tree and began climbing. When he was halfway up the palm tree, the evil inclination left him and said to him: Were it not for the fact that they proclaim about you in heaven: Be careful with regard to Rabbi Akiva and his Torah, I would have made your blood like two <i>ma'a</i>.</p>	<p>ר' עקיבא הוה מתלוצץ בעוברי עבירה, יומא חד אידמי ליה שטן כאיתתא בריש דיקלא, נקטיה לדיקלא וקסליק ואזיל. כי מטא לפלגיה דדיקלא שבקיה, אמר: אי לאו דמכרזי ברקיעא הזהרו ברבי עקיבא ותורתו, שויתיה לדמך תרתו מעי.</p>
<p>Peleimu had the habit to say every day: An arrow in the eye of Satan. One day, it was the eve of Yom Kippur, and Satan appeared to him as a pauper who came and called him to the door, requesting alms. Peleimu brought out bread to him. Satan said to him: On a day like today, everyone is inside eating, and shall I stand outside and eat? Peleimu brought him inside and gave him bread. He said to him: On a day like today, everyone is sitting at the table, and shall I sit by myself? They brought him and sat him at the table. He was sitting and had covered himself with boils and pus, and he was doing repulsive things at the table. Peleimu said to the pauper: Sit properly and do not act in a revolting manner. Satan then said to him: Give me a cup. They gave him a cup. He coughed up his phlegm and spat it into the cup. They berated him for acting this way, at which point Satan pretended to sink down and die. They heard people around them saying: Peleimu killed a man! Peleimu killed a man! Peleimu fled and hid himself in the bathroom. Satan followed him and fell before him. Upon seeing that Peleimu was suffering, he revealed himself to him. Satan said</p>	<p>פלימו הוה רגיל למימר כל יומא: גירא בעיניה דשטן. יומא חד מעלי יומא דכיפורי הוה, אידמי ליה כעניא, אתא קרא אבבא, אפיקו ליה ריפתא, אמר ליה: יומא כי האינדא כולי עלמא גואי, ואנא אבראי? עייליה וקריבו ליה ריפתא. אמר ליה: יומא כי האינדא כולי עלמא אתכא, ואנא לחודאי? אתיוהו אותבוהו אתכא. הוה יתיב מלא נפשיה שיחנא וכיבי עליה, והוה קעביד ביה מילי דמאיס, א"ל: 81b תיב שפיר. אמר ליה: הבו לי כסא, יהבו ליה כסא, אכמר שדא ביה כיחו, נחרו ביה, שקא ומית. שמעו דהוו קאמרי: פלימו קטל גברא! פלימו קטל גברא! ערק וטשא נפשיה בבית הכסא, אזיל בתריה נפל קמיה. כי דחזייה דהוה מצטער גלי</p>

<p>to him: What is the reason that you spoke this way, provoking me by saying: An arrow in the eye of Satan? He replied: But what then should I say? Satan said to him: Let the Master, i.e., Peleimu, say: Let the Merciful One rebuke the Satan.</p>	<p>ליה נפשיה, אמר ליה: מאי טעמא אמרת הכי? ואלא הכי אימא? אמר ליה, לימא מר: רחמנא נגער ביה בשטן.</p>
<p>Rabbi Ḥiyya bar Ashi was accustomed to say, whenever he would fall on his face in prayer: May the Merciful One save us from the evil inclination. One day his wife heard him saying this prayer. She said: After all, it has been several years since he has withdrawn from engaging in intercourse with me. What is the reason that he says this?</p> <p>One day, while he was studying in his garden, she adorned herself and repeatedly walked past him. He said: Who are you? She said: I am Ḥaruta, a well-known prostitute, returning from my day at work. He propositioned her. She said to him: Give me that pomegranate from the top of the tree as payment. He leapt up, went, and brought it to her, and they engaged in intercourse.</p> <p>When he came home, his wife was lighting a fire in the oven. He went and sat inside it. She said to him: What is this? He said to her: Such and such an incident occurred; he told her that he engaged in intercourse with a prostitute. She said to him: It was I. He paid no attention to her, thinking she was merely trying to comfort him, until she gave him signs that it was indeed she. He said to her: I, in any event, intended to transgress. The Gemara relates: All the days of that righteous man he would fast for the transgression he intended to commit, until he died by that death.</p>	<p>רבי חייא בר אשי הוה רגיל כל עידן דהוה נפל לאפיה, הוה אמר: הרחמן יצילנו מיצר הרע. יומא חד שמעתינהו דביתהו, אמרה: מכדי הא כמה שני דפריש ליה מינאי, מאי טעמא קאמר הכי?</p> <p>יומא חדא הוה קא גריס בגינתיה, קשטה נפשה חלפה ותנייה קמיה.</p> <p>אמר לה: מאן את? אמרה: אנא חרותא דהדרי מיומא, תבעה, אמרה ליה: אייתי ניהליה להך רומנא דריש צוציתא, שוור אזל אתייה ניהלה. כי אתא לביתיה, הוה קא שגרא דביתהו תנורא, סליק וקא יתיב בגויה. אמרה ליה: מאי האי?</p> <p>אמר לה: הכי והכי הוה מעשה, אמרה ליה: אנא הואי. לא אשגח בה, עד דיהבה ליה סימני, אמר לה: אנא מיהא לאיסורא איכווני.</p> <p>כל ימיו של אותו צדיק היה מתענה, עד שמת באותה מיתה.</p>

As it is taught in a *baraita* concerning a husband who nullified the vow of his wife: **“Her husband has made them null; and the Lord will forgive her”** (Numbers 30:13). **With regard to what case is the verse speaking?** Why would the woman require forgiveness if her husband has nullified her vow? It is referring to a woman who vowed to be a nazirite, and her husband heard and nullified her vow. And she did not know that her husband had nullified her vow, and she drank wine and contracted impurity from a corpse, violating her presumed vow. When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat pork, and kosher lamb came up in his hand, like this woman who intended to violate her vow but in fact did not, the Torah nevertheless says: **She requires atonement and forgiveness, all the more so does one who intended to eat pork and pork came up in his hand** require atonement and forgiveness.

In a similar manner, you can say that the same lesson can be derived from the verse: **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity”** (Leviticus 5:17). When Rabbi Akiva came to this verse he would cry. He said: And if with regard to one who intended to eat permitted fat, and forbidden fat mistakenly came up in his hand, the Torah states: **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity,”** all the more so is this true for one who intended to eat forbidden fat and forbidden fat came up in his hand. Isi ben Yehuda says with regard to the verse **“Though he know it not, yet is he guilty, and shall bear his iniquity”**: **With regard to this matter all sufferers shall grieve**, since the verse teaches that one is punished even for sinning unawares.

דתניא: אישה הפרם וה' יסלח לה - מה הכתוב מדבר? באשה שנדרה בנזיר ושמע בעלה והפר לה, והיא לא ידעה שהפר לה בעלה, והיתה שותה יין ומטמאה למתים.

רבי עקיבא כי הוה מטי להאי פסוקא הוה בכי, אמר: ומה מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, אמרה תורה: צריכה כפרה וסליחה, מי שנתכוין לאכול בשר חזיר ועלה בידו בשר חזיר - על אחת כמה וכמה!

כיוצא בדבר אתה אומר: בולא ידע ואשם ונשא עונו, כשהיה רבי עקיבא מגיע לפסוק זה היה בוכה, ומה מי שנתכוין לאכול שומן ועלה בידו חלב, אמרה תורה: ולא ידע ואשם ונשא עונו, מי שנתכוין לאכול חלב ועלה בידו חלב - על אחת כמה וכמה! איסי בן יהודה אומר: ולא ידע ואשם ונשא עונו - על דבר זה ידו כל הדווים.

<p>Mishnah: A man is commanded regarding procreation, but not a woman. Rabbi Yohanan ben Brokah says, regarding both of them he says “and God blessed them and God said unto them, be fruitful and multiply.”</p> <p>...</p> <p>Yehudah and Hizkiyah were twins. One was fully formed after nine months, and one at the beginning of seven. Yehudit, the wife of Rabbi Hiyya, had distress in birth. She changed her clothes and came before R Hiyya. She said: Is a woman commanded regarding procreation? He said to her: No/ She went and drank a sterilizing potion. Eventually the matter became known. He said to her, I wish you bore for me one more wombful. As the master said, Yehudah and Hiskiyah were twins. Pazi and Tavi their sisters.</p>	<p>מתני'. האיש מצווה על פריה ורביה, אבל לא האשה; רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהם הוא אומר: ויברך אותם אלהים ויאמר להם [אלהים] פרו ורבו.</p> <p>...</p> <p>יהודה וחזקיה תאומים היו, אחד נגמרה צורתו לסוף תשעה, ואחד נגמרה צורתו לתחלת שבעה; יהודית דביתהו דר' חייא הוה לה צער לידה, שנאי מנא ואתיא לקמיה דר' חייא, אמרה: אתתא מפקדא אפריה ורביה? אמר לה: לא. אזלא אשתיא סמא דעקרתא, לסוף איגלאי מילתא, אמר לה: איכו ילדת לי חדא כרסא אחריתא; דאמר מר: יהודה וחזקיה אחי, פזי וטוי אחוותא.</p>
---	---

3 Yevamot 63a

<p>When Rav was taking leave of (his uncle and teacher) Rabbi Hiyya, (upon his return from Eretz Yisrael to Babylonia) he said to him: May the Merciful One save you from something that is worse than death. But is there anything that is worse than death? He went, examined the sources, and found: “And I find more bitter than death the woman, etc.” (Eccles. 7:26)</p> <p>Rav’s wife would constantly aggravate him. When he would say to her: Prepare me lentils, she would prepare him peas; if he asked her for peas, she would prepare him lentils.</p> <p>When Hiyya, his son, grew up, he would reverse the requests Rav asked him to convey to her, so that Rav would get what he wanted. Rav said to his son Hiyya: Your mother has improved now that you convey my requests. He said to Rav: It is I who reverse your request to her. Rav said to him: This is an example of the well-known adage that people say: He who comes from you shall teach you wisdom; You, (however,) should not do so, as it is stated: “They have taught their tongue to speak lies, they weary themselves to commit iniquity, etc.” (Jeremiah 9:4).</p> <p>Rabbi Hiyya’s wife would constantly aggravate him. Nevertheless, when he would find something she would appreciate, he would wrap it in his shawl and bring it to her. Rav said to him: Doesn’t she constantly aggravate you? Rabbi Hiyya said to him: It is enough for us that they raise our children and save us from sin.</p> <p>Rav Yehuda was teaching Torah to Rav Yitzhak, his son, and they encountered the verse: “And I find more bitter than</p>	<p>רב הוה מיפטר מרבי חייא אמר ליה רחמנא ליצלך ממידי דקשה ממותא ומי איכא מידי דקשה ממותא נפק דק ואשכח (קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה וגו'</p> <p>רב הוה קא מצערא ליה דביתהו כי אמר לה עבידי לי טלופחי עבדא ליה חימצי חימצי עבדא ליה טלופחי</p> <p>כי גדל חייא בריה אפיך לה אמר ליה איעליא לך אמך אמר ליה אנא הוא דקא אפיכנא לה אמר ליה היינו דקא אמרי אינשי דנפיק מינך טעמא מלפך את לא תעביד הכי שנאמר (ירמיהו ט, ד) למדו לשונם דבר שקר העוה וגו'</p> <p>רבי חייא הוה קא מצערא ליה דביתהו כי הוה משכח מידי צייר ליה בסודריה ומייתי ניהלה אמר ליה רב והא קא מצערא ליה למר א"ל דינו שמגדלות בנינו ומצילות אותנו מן החטא</p> <p>מקרי ליה רב יהודה לרב יצחק בריה</p>
--	---

<p>death the woman" (Ecclesiastes 7:26). [R. Yitzhak] said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother." Didn't Rav Yehuda teach Rav Yitzhak, his son, the following baraita: A man finds peace of mind only with his first wife, as it is stated: "Let your fountain be blessed, and have joy from the wife of your youth" (Proverbs 5:18), and his son said to him: Such as whom? [He said] "such as your mother."? She was aggressive and forceful, but she was easily appeased</p>	<p>(קהלת ז, כו) ומוצא אני מר ממות את האשה א"ל כגון מאן כגון אמך והא מתני ליה רב יהודה לרב יצחק בריה אין אדם מוצא קורת רוח אלא מאשתו ראשונה שנאמר (משלי ה, יח) יהי מקורך ברוך ושמח מאשת נעורייך וא"ל כגון מאן כגון אמך מתקיף תקיפא ועבורי מיעברא במלה</p>
--	--

4 'Rivkah Lubitch, "מר ממוות"

(בתוך מדרשי נשים, עמ' 156 הוצאת ידיעות אחרונות (עורכות: תמר ביאלה ונחמה וינגרטן מינץ)
(MG loose translation)

<p>1 Rav's wife would serve him peas When he would request lentils And lentils when he would request peas And regarding matters like this they said: "And I find a woman more bitter than death." Why so extreme? - Was it not because sometimes Rav would say to her That he would come home early from the study hall And he would come home after nightfall 10 And his wife would sit forlorn and wait for him Until her wrath and anger would be riled up against him And sometimes he would tell her he would be home late And he would come before his time And his wife would rush to and fro to prepare his meal 15 - and Not because sometimes he would hint to her That they would eat together (along) And he would come from the study hall with many disciples And they would sit and enjoy And this one would labor to serve them all And they would move their mouths with wise and sharp words and in the end bless God And sometimes he would say that he would bring guests to the meal And she would stand and cook and prepare a nice feast And in the end he would come by himself - rather because when Rave knew that his wife had cooked pease He would ask for lentils And he would ask for peas When he knew she cooked lentils And this one would be quiet and not say anything to him</p>	<p>1 אשתו של רב היתה מגישה לו חימצי כשהיה מבקש טלופחי, וטלופחי כשהיה מבקש חימצי, ועל דברים כגון אלה אמרו: "ומוצא אני מר ממות את האשה". 5 וכל כך למה? - לא משום שפעמים היה אומר לה רב שיקדים לבוא מבית המדרש מבעוד יום והיה בא אחרי צאת הכוכבים, והיתה יושבת אשתו בעליבותה ומצפה לו, עד שהיה מתעורר עליו רוגזה וכעסה. ופעמים שהיה אומר לה שיאחר לבוא מבית המדרש והיה מקדים ובא לפני זמנו, והיתה אשתו מתרוצצת אנה ואנה להתקין לו סעודתו. 15 - ולא משום שפעמים היה רומז לה שיקבעו סעודתם יחדיו והיה בא מבית המדרש עם תלמידים לרוב, והיו יושבים להם ואוכלים ונהנים, וזו עמלה להגיש לכולם, והם מנעימים פיהם בדברי חכמה וחידוד ולבסוף מברכים את ה'. 20 ופעמים היה אומר לה שיביא אורחים לסעודה והיתה עומדת ומבשלת ומתקינה סעודה יפה, ולבסוף היה בא בגפו. - אלא משום שכשידע רב שבישלה אשתו חימצי היה מבקש טלופחי, והיה מבקש חימצי כשידע שבישלה טלופחי. וזו שתקה ולא אמרה לו דבר,</p>
---	--

<p>She just gave him what was ready in the pot. And the poor woman did not know Why or whatfor her husband did this to her Wasnt he her whole world and her whole work Therefore she was bitter and embittering all the time And she almost asked to die And regarding these her friends said to her “And I find a woman more bitter than death.”</p>	<p>רק שהגישה לו את מה שהיה מתוקן בסיר. ולא היתה יודעת האשה האומללה 30 על מה ולמה עושה לה כך בעלה, הלוא הוא כל עולמה וכל עמלה. לפיכך היתה מרה ומרירה כל הימים וכמעט שביקשה למות. ועל כגון אלה אמרו לה חברותיה: 35 "ומוצא אני מר ממות את האשה".</p>
---	---